

International Science Group

JSG-KONF.COM

|
INTERNATIONAL SCIENCE CONFERENCE
ON MULTIDISCIPLINARY RESEARCH

Berlin, Germany
January 19 – 21

ISBN 978-1-63684-352-0

DOI 10.46299/ISG.2021.I.I

**I INTERNATIONAL SCIENCE
CONFERENCE ON
MULTIDISCIPLINARY RESEARCH**

Abstracts of I International Scientific and Practical Conference

Berlin, Germany
January 19 – 21, 2021

Library of Congress Cataloging-in-Publication Data

UDC 01.1

The I International Science Conference on Multidisciplinary Research,
January 19 – 21, 2021, Berlin, Germany. 1113 p.

ISBN - 978-1-63684-352-0

DOI - 10.46299/ISG.2021.I.I

EDITORIAL BOARD

Pluzhnik Elena	Professor of the Department of Criminal Law and Criminology Odessa State University of Internal Affairs Candidate of Law, Associate Professor
Liubchych Anna	Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development National Academy of Law Sciences of Ukraine, Kharkiv, Ukraine, Scientific secretary of Institute
Liudmyla Polyvana	Department of Accounting and Auditing Kharkiv National Technical University of Agriculture named after Petr Vasilenko, Ukraine
Mushenyk Iryna	Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of Mathematical Disciplines , Informatics and Modeling. Podolsk State Agrarian Technical University
Oleksandra Kovalevska	Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs Dnipro, Ukraine
Prudka Liudmyla	Odessa State University of Internal Affairs, Associate Professor of Criminology and Psychology Department
Slabkyi Hennadii	Doctor of Medical Sciences, Head of the Department of Health Sciences, Uzhhorod National University.
Marchenko Dmytro	Ph.D. in Machine Friction and Wear (Tribology), Associate Professor of Department of Tractors and Agricultural Machines, Maintenance and Servicing, Lecturer, Deputy dean on academic affairs of Engineering and Energy Faculty of Mykolayiv National Agrarian University (MNAU), Mykolayiv, Ukraine
Harchenko Roman	Candidate of Technical Sciences, specialty 05.22.20 - operation and repair of vehicles.

273.	Слюсар В.И., Ивко С.А. СПЕЦІАЛЬНЕ ПРОГРАМНЕ ОБЕСПЕЧЕННЯ СИСТЕМ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА ОСНОВЕ ТЕНЗОРНО-МАТРИЧНОЇ ТЕОРІИ	1069
274.	Тимошенко Г.С., Данилко О.Г., Сагановська Л.А. РОЗРОБКА МОДЕЛІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТОКІВ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ РЕЙСУ	1075
275.	Харута В.С., Сохань В.В. РОЗРОБЛЕННЯ ЕФЕКТИВНИХ МОДЕЛЕЙ В ПРОЕКТАХ МЕХАНІЗМІВ ОПЕРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ З УРАХУВАННЯМ СПЕЦИФІКИ ДОРОЖНЬОГО БУДІВНИЦТВА	1080
276.	Чушкіна І.В., Максимова Н.М., Муха А.О. ЗАСТОСУВАННЯ ФОСФОГИПСУ ЯК ЕКОЛОГІЧНО ШКІДЛИВОЇ РЕЧОВИНИ В БУДІВЕЛЬНІЙ СФЕРІ	1083
277.	Юрченко І.В., Голик Д.Ю. ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ВИЯВЛЕННЯ ОЗНАК ДЛЯ МАШИННОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ МОВИ PYTHON	1088
TOURISM		
278.	Караченцева М., Драгомірова Є. БЕЗПЕКОВА РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ	1094
279.	Мозолев О.М., Хмара М.А. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19	1097
280.	Смирнов І.Г., Любіцева О.О. МІЖНАРОДНИЙ ТУРИСТИЧНИЙ БІЗНЕС ПЕРІОДУ ПАНДЕМІЇ: НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ, ФОРМИ, ТЕРМІНИ	1101
VETERINARY SCIENCES		
281.	Морозов Б.С. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПЛИВУ ГЕЛЬМІСАН ГЕЛЮ НА ГЕЛЬМІНТОФАУНУ СОБАК М.ТРОСТЯНЕЦЬ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ	1105

ЗАСТОСУВАННЯ ФОСФОГІПСУ ЯК ЕКОЛОГІЧНО ШКІДЛИВОЇ РЕЧОВИНИ В БУДІВЕЛЬНІЙ СФЕРІ

Чушкіна Ірина Вікторівна

к.т.н., старший викладач,
кафедра цивільної інженерії, технології будівництва та захисту довкілля
«Дніпровський державний аграрно-економічний університет»

Максимова Наталія Миколаївна

к.т.н., доцент, доцент, кафедра екології
«Дніпровський державний аграрно-економічний університет»

Муха Анастасія Олександрівна

здобувач вищої освіти, III курс, ОС бакалавр,
спеціальність 183 «Технологія захисту навколишнього середовища»
факультет водогосподарської інженерії та екології
«Дніпровський державний аграрно-економічний університет»
Україна

Вступ. За даними «Національної Доповіді про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2010 році» [2] переробка або утилізація деяких відходів може забезпечити повністю потреби держави.

До таких відходів техногенного походження, які містять рідкоземельні елементи, можна в першу чергу віднести фосфогіпс - продукт переробки фосфоритів і апатитів на мінеральні добрива. При сірко кислотному методі розтину апатитового концентрату на 1т H_3PO_4 в залежності від сировини і прийнятої технології утворюється 4,3 - 5,8 т фосфогіпсу.

На підприємствах переробки фосфоритів і виробництва фосфорних добрив і ортофосфорної кислоти накопичено за різними оцінками кілька мільйонів тонн фосфогіпсу. Відходи фосфогіпсу займають значні площі, іноді навіть землі, придатні для ведення сільськогосподарської діяльності, і негативно впливають на навколишнє середовище [1].

Тривалий час проблеми переробки або утилізації фосфогіпсу не приділяють належної уваги, що призвело до накопичення значних обсягів накопичення лежачого фосфогіпсу. Утилізація або переробка фосфогіпсу це одна з актуальних екологічних проблем.

За даними авторів [3] відходи фосфогіпсу в даний час використовуються тільки на 0,2%. Описані в літературі численні способи утилізації фосфогіпсу не знайшли широкого застосування, так як вони засновані на процесах випалювання [4-5], що пов'язано з великими енерговитратами. Тому розробка альтернативних способів переробки фосфогіпсу є актуальним завданням.

Фосфогіпс ($CaSO_4 \cdot 2H_2O$) - полідисперсний матеріал сіро-білого кольору, представлений агрегатами частинок, грудками з між агрегатними порожнечами. Фосфогіпс містить домішки неорганічних і органічних сполук, водно-розчинних

і водно-нерозчинних, адсорбованих на поверхні кристалів і вбудованих в кристалічну решітку. Крім того, в фосфогіпсі можуть міститися радіоактивні речовини і рідкоземельні елементи (РЗЕ), це є основною причиною обмеженого застосування фосфогіпсу в будівництві замість гіпсу природного.

Фосфогіпс можливо використовувати в будівельній сфері, наприклад, для отримання будівельного гіпсу і виробництва портландцементу (як домішку), а також як основу для будівельних виробів (плити, палі, будівельні блоки і та ін.), у виробництві гіпсових в'язучих і виробів на їх основі.

Однак фосфогіпс містить водорозчинні домішки, що ускладнює схеми переробки відходів (промивка, нейтралізація і т. ін.) В порівнянні з переробкою природного гіпсового каменю. У свіжому фосфогіпсі після промивання на фільтрах цеху екстракційної фосфорної кислоти (ЕФК) залишається від 0,5 до 1,5% водорозчинного P_2O_5 , приблизно 0,3-0,4% P_2O_5 у вигляді гідрофосфат - іона знаходиться в обложеному вигляді - в структурі дигідрату. Це вимагає кондиціонування фосфогіпсу перед застосуванням.

Для отримання в'язучих на його основі необхідна дегідратація до напівгідрату сульфату кальцію або ангідриту, яку проводять переважно через нього при 50-70 ° С. Теоретично обґрунтовано та експериментально доведено можливість отримання гіпсового в'язучого, що відповідає вимогам ДБН, шляхом дегідратації $CaSO_4 \cdot 2H_2O$, що міститься в фосфогіпсі енергозберігаючим способом за допомогою концентрованої сірчаної кислоти, минаючи стадію через подрібнення гіпсової сировини, автоклавування і випалу.

Встановлено, що при додаванні H_2SO_4 до фосфогіпсу, який має вологість приблизно 60%, за рахунок екзотермічної реакції гідратації кислоти відбувається само розігрів суміші до температури початку дегідратації двохводного гіпсу і протікає реакція освіти полугідрату $CaSO_4 \cdot 0,5H_2O$.

Метою даної роботи є експериментальне дослідження впливу електричних і теплових полів на фізико-хімічні і механічні властивості фосфогіпсу, а одним із завдань - з'ясування умов дегідратації фосфогіпсу при знижених температурах.

Як матеріал для дослідження використовувався фосфогіпс, отриманий при виробництві мінеральних добрив в м. Каменське Дніпропетровської області. Були відібрані дві проби по 5 кг кожна. Перша проба була взята з лежалих відвалів, що покривають хвостосховище Придніпровського хімічного заводу та отримала найменування «Бар'єр». Друга проба являє собою «свіжий» фосфогіпс - відхід сучасного виробництва; вона позначена як «Пост». Проби досить сильно відрізняються між собою. Так, проба «Бар'єр» має сіро-брудно-білий колір, містить певну кількість рослинних залишків, досить сильно грудкувата, суха на дотик. Сировиною для цього фосфогіпсу послужив апатитовий концентрат, доставлений свого часу з родовища Кольського півострова чи інших об'єктів. Сировиною для сучасного (проба «Пост») послужили осадові фосфоритові конкреції, імпортовані з південної півкулі. Візуально це сірувато-кремовий дезінтегрований продукт, вологий на дотик з характерним запахом сирості.

Після досліджень вихідної проби проведена серія експериментів з вивчення впливу електричного струму на зміну фізичних властивостей фосфогіпсу. Експериментальна установка для пропускання електричного струму складалася

з джерела постійного струму ВА-12 з різницею потенціалів 15,71 В, робочої камери і цифрових вольтметра і амперметра (побутові електричні тестери). Експериментальна камера представляла собою хімічний лабораторний тонкостінний фарфоровий стакан внутрішнім діаметром 35 мм і об'ємом 100 мл. На дно склянки укладався сталевий електрод у вигляді шайби з припаяним ізольованим мідним дротом, причому положення шайби виключало її дотик стінок склянки. На шайбу насипалася проба фосфогіпсу масою 8-11 г, на неї вкладався другий електрод, повністю аналогічний першому. Через отвір в центрі електрода в пробу додавалася дистильована вода в кількості 6 мл для створення струмопровідного ланцюга між електродами. Різниця потенціалів подавалася з урахуванням полярності, яка змінювалася для кожного досвіду. Також через отвір у верхньому електроді в пробу занурювався ртутний термометр, проградуєований до 100 ° С з ціною поділки 0,1 ° С. Амперметр і вольтметр включалися в електричний ланцюг, їх показання знімалися через 5 хвилин одночасно зі значеннями температури. За отриманими значеннями розраховувалася величина електричного опору експериментального зразка. Весь експеримент проходив 55-60 хвилин, після чого подача струму припинялася і фіксація значень зупинялася. Дослідженню піддавалися проби фракцій 1,0-2,0 мм, 0,4-1,0 мм, 0,1-0,4 мм, <0,1 мм. Розглянемо деякі результати.

1. Під час експерименту спостерігалось розігрівання проб, причому іноді досить значне - до 68 ° С (табл. 1). Вид кривої нагрівання у всіх випадках має форму параболи (рис. 1,2).

Характер зміни сили струму під час проведення експерименту має схожий вигляд і змінюється від 50 мА до 460 мА.

Таблиця 1

Зміна температури фосфогіпсу при пропусканні електричного струму по фракціям крупності

Фосфогіпс «Бар'єр»										Фосфогіпс «Пост»					
Розмір фракції										Розмір фракції					
+2,0 мм		1,0 – 2,0 мм		0,4 – 1,0 мм		0,1 – 0,4 мм		- 0,1 мм		1,0 – 2,0 мм		0,4 – 1,0 мм		0,1 – 0,4 мм	
t, хв.	T, °C	t, хв.	T, °C	t, хв.	T, °C	t, хв.	T, °C	t, хв.	T, °C	t, хв.	T, °C	t, хв.	T, °C	t, хв.	T, °C
5	20	5	18	5	20	5	18	5	24	4,2	20	6	20	5	20
9	23	10	30	10	28	10	20	10	33	8,4	20	11	28	9	30
14	28	15	38	16	40	15	30	15	45	12,6	32	16	42	15	35
18	35	20	44	21	48	21	46	20	60	16,8	40	21	55	21	40
23	40	25	50	28	55	26	55	25	65	21	44	27	59	29	40
30	46	30	50	33	58	31	58	30	66	25,2	54	33	56	35	38
38	40	35	51	35	58	35	58	35	68	29,4	58	38	50	41	36
45	42	40	52	37	58	39	57	40	65	33,6	60	42	50	49	34
50	46	45	52	41	56	45	50	45	58	37,8	60	46	48	55	33
53	40	50	52	48	54	50	47	50	57	42	59	51	46		
58	36	55	50	55	50	56	44	55	56	46,2	56	58	44		
60	30	60	48	60	48	60	40	60	50	50,4	52	62	40		
										54,6	48				
										59	46				

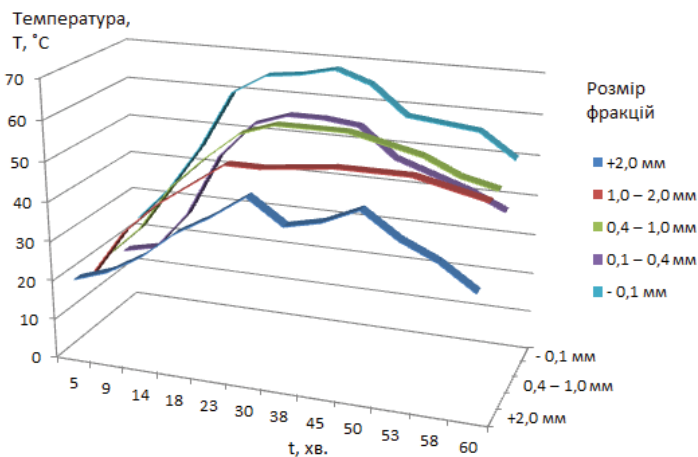

Рис. 1. Криві зміни температури фосфогіпсу проби «Бар'єр» різних фракцій при обробці електричним струмом: 1 - фракція +2 мм; 2 - фракція 1,0-2,0 мм; 3 - фракція 0,4-1,0 мм; 4 - фракція 0,1-0,4 мм; 5 - фракція -0,1 мм

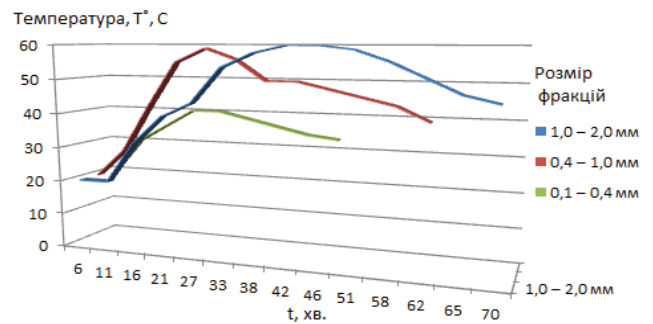

Рис. 2. Криві зміни температури фосфогіпсу проби «Пост» різних фракцій при обробці електричним струмом: 1 - фракція 1,0-2,0 мм; 2 - фракція 0,4-1,0 мм; 3 - фракція 0,1-0,4 мм

Аналіз зміни температури і сили струму в різних пробах фосфогіпсу показує, що матеріал проби «Бар'єр» та проби «Пост» досить сильно відрізняється один від одного по електропровідним властивостям. Причини цього поки не встановлені і вимагають подальших досліджень.

Так, матеріал проб, через які був пропущений електричний струм з різними значеннями різниці потенціалів, і матеріал вихідних проб фосфогіпсу, відібраних безпосередньо з відвалів, піддався двогодинному випалу в муфельній печі при температурі 500 ° С. В результаті весь фосфогіпс став порошком пилоподібної структури. Потім до 2 г порошку кожної проби додали по 1 мл води, скачали кульки і залишили укріпляти при кімнатній температурі протягом двох діб.

Випробування міцності кульок проводилися на вимірнику міцності гранул ППГ-1 в лабораторії ПО «ДніпроАзот» (Дніпродзержинськ). Прилад дозволяє проводити вимірювання в діапазоні 0-2,5 кгс / гран. Виявилось, що кулька, зліплений з необробленого електричним струмом обпаленої фосфогіпсу зруйнувався при значеннях 1,9 кгс / гран, а кулька з обробленого електричним струмом обпаленого фосфогіпсу «Бар'єр» не зруйнувався взагалі при досягненні приладом максимальних зусиль - 2,5 кгс / гран. Це дозволило зробити висновок, що обробка фосфогіпсу електричним струмом викликає посилення його міцності властивостей і може відкрити широкі можливості для застосування цього матеріалу в виробництві будівельних матеріалів. З огляду на величезні запаси фосфогіпсу на території України і його екологічну небезпеку такий спосіб утилізації його як відходу виробництва може виявитися вельми перспективним.

Висновки. Техніко-економічні показники в результаті виконання проекту розробки забезпечать:

- повну утилізацію фосфогіпсу та інших відходів, що знаходяться у відвалах, а наявні запаси їх - тривалу і безперебійну роботу виробництва фосгумела або інших добрив;

- 100% -ве використання фосфатного сировини будь-якої якості і виключення шкідливого впливу високого співвідношення CaO / P₂O₅ на технологію добрив та їх фізико-хімічні показники;

- перехід фосфогіпсу, відходів і речовин гумусової природи повністю в розчинний стан і протікання технологічних процесів

- можливість використання типового обладнання фосфорних та інших хімічних виробництв із забезпеченням екологічної чистоти останніх, прилеглих територій і атмосфери, вибухо-і пожежної безпеки.

Запропоноване технічне рішення дозволяє значно розширити асортимент органо-мінеральних добрив і виключає в майбутньому "напрацювання" фосфогіпсу в форматі пропонованих технологій.

Список літератури:

1. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища України в 2007 році. К.: Міністерство охорони навколишнього природного середовища України. 2009, 302 с.

2. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища України в 2010 році. К.: Міністерство екології та природних ресурсів України, LAT & Київ. 2011, 258 с.

3. Мольков, А.А., Дергунов Ю.И., Сучков В.П. Способ переработки фосфогипса. Известия Челябинского научного центра. 2006. Вып. 4, С. 59-63.

4. Тарасов, А.С., Чистов Ю.Д. Энергоэффективные технологии фосфобетона. Строительные материалы. 2008, С. 92-94.

5. Волженский, А.В. Минеральные вяжущие вещества. М.: Стройиздат, 1986, 464 с.